

ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับชุดความคิด ความเป็นครูในภาพยนตร์สั้นชุดหนึ่งครูของ 7-Eleven¹

กานติธรา สมาลวงษ์² ณัฏชา ศรีลาชัย³ อชิรญา หวังสวัสดิ์ปรีชา⁴ และ พรหมมินทร์ ประไพพงษ์⁵*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับชุดความคิดความเป็นครูในภาพยนตร์สั้นชุดหนึ่งครูของ 7-Eleven โดยใช้แนวคิดวาทกรรม (Discourse) และศึกษาข้อมูลจากช่องยูทูปของ 7-Eleven ในช่วง พ.ศ. 2555-2565 ผลการศึกษาพบการนำเสนอชุดความคิดเกี่ยวกับความเป็นครูทั้งหมด 3 ประการ ได้แก่ ครูต้องเป็นผู้ทุ่มเทและเสียสละ ครูต้องเป็นผู้เมตตาต่อศิษย์ และครูต้องเป็นผู้พัฒนาเด็กให้เป็นคนที่สมบูรณ์ ชุดความคิดดังกล่าวนำเสนอโดยใช้กลวิธีทางภาษาทั้งหมด 9 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำหรือกลุ่มคำ ทศนภาวะ อุปลักษณ์ ประโยคแสดงความขัดแย้ง สหพท มูลบท คำถามเชิงวาทศิลป์ ประโยคแสดงความสัมพันธ์แบบเหตุผล และการกล่าวซ้ำ กลวิธีทางภาษาดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนชุดความคิดความเป็นครูให้เด่นชัดมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันชุดความคิดที่ปรากฏในภาพยนตร์สั้นชุดนี้อาจส่งผลต่อการกำหนดความเป็นครูที่พึงประสงค์ในสังคมไทยได้

^{2 3 4 5} คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประเทศไทย

²mindkantheera@gmail.com

³natcha.srilachai.224@gmail.com

⁴achiraya.peach@g.swu.ac.th

⁵prommin@g.swu.ac.th

* ผู้รับผิดชอบหลัก

บทความวิจัย

รับบทความ: 13 เมษายน 2566

แก้ไขบทความ: 18 มิถุนายน 2566

ตอบรับ: 17 กรกฎาคม 2566

คำสำคัญ กลวิธีทางภาษา วาทกรรม ความเป็นครู

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาสัมมนาการวิจัยทางภาษาไทยสำหรับครู หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต สาขาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

The Relationship between Linguistic Strategies and Set of Ideas about Being a Teacher in a Short Film on Teachers by 7-Eleven

Kantheera Samalawong² Natcha Srilachai³ Achiraya Wangsawatpreecha⁴

and Prommin Prapaipong^{5*}

Abstract

The objective of this present research is to analyze the relationship between linguistic strategies and set of ideas about being a teacher in the 7-Eleven short film, "Teacher." This set of ideas has been acquired through the use of Discourse Theory as an analytical framework along with analyzing thirteen short films from 2012 to 2022 on the YouTube channel of 7-Eleven. The research findings revealed that there were three set of ideas that reflected teachers' characteristics: being dedicated, being compassionate, and having the ability to develop students into full, complete individuals. The aforementioned set of ideas were conveyed through nine linguistic strategies: lexical selection, modality, metaphors, contrastive sentence structure, rhetorical inquiries, intertextuality, presupposition, sentences describing causes and effects, and repetition. These linguistic strategies play a critical role in emphasizing set of ideas regarding teaching profession more explicitly. In addition, the set of ideas discussed in this particular short film may influence the determination of the desirable qualities of teachers in Thai society, which may eventually become a social norm.

^{2 3 4 5} Faculty of Humanities
Srinakharinwirot University
Thailand

²mindkantheera@gmail.com

³natcha.srilachai.224@gmail.com

⁴achiraya.peach@g.swu.ac.th

⁵prommin@g.swu.ac.th

* Correspondence

Research Article

Received: 13 April 2023

Revised: 18 June 2023

Accepted: 17 July 2023

Keywords: linguistic strategies, Discourse, being a teacher

1. บทนำ

ภาพยนตร์สั้นชุดหนึ่งครุของ 7-Eleven เป็นภาพยนตร์โฆษณาที่สร้างขึ้นในวาระวันครู จึงมีวัตถุประสงค์เฉพาะคือเพื่อปลูกจิตสำนึกคนไทยให้กตัญญูต่อครู และเกิดความรู้สึกเชิงบวกต่ออาชีพครู ขณะเดียวกันก็ทำให้ผู้ที่เป็นครูรู้สึกว่าคุณครูเป็นวิชาชีพที่สำคัญ และมีกำลังใจในการทำหน้าที่แม่พิมพ์ของชาติ (บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน), 2566) ภาพยนตร์สั้นชุดนี้เผยแพร่ในช่วงวันครู ตั้งแต่ พ.ศ. 2555-2565 รวมระยะเวลา 10 ปี จำนวนทั้งหมด 13 เรื่อง และมีการนำเสนอเรื่องราวของครูหลากหลายประเด็น ทำให้มีความแตกต่างจากภาพยนตร์สั้นโดยทั่วไป ขณะเดียวกันก็มีการติดตามว่าแต่ละปีภาพยนตร์จะนำเสนอเรื่องราวของครูท่านใด และการทำหน้าที่ของครูท่านนั้นเป็นอย่างไร

จากความแตกต่างดังกล่าว จึงทำให้ภาพยนตร์สั้นชุดนี้มีลักษณะที่น่าสนใจหลายประการ ทั้งด้านเนื้อหา วิธีการนำเสนอ และกลวิธีทางภาษา ดังนี้

ในด้านเนื้อหา เป็นการเล่าเรื่องของครูที่มีเค้าโครงมาจากเรื่องจริง โดยการคัดเลือกครูในประเทศไทยที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นครูที่ดีมานำเสนอ ทั้งนี้เรื่องของครูแต่ละเรื่องจะเลือกครูที่มีบริบทแตกต่างกัน ทั้งครูในพื้นที่ทุรกันดาร ครูพิการทางสายตา อาจารย์แพทย์ ครูสอนนักเรียนผู้มีความต้องการพิเศษ แม้เรื่องราวของครูแต่ละท่านจะมีภูมิหลัง และบริบทการทำงานแตกต่างกัน แต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ การยกย่องการทำหน้าที่ในฐานะครูที่ดีและเป็นแบบอย่าง

ผลจากการนำเสนอเนื้อหาข้างต้น จึงมิได้เป็นการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับวิชาชีพครูเท่านั้น แต่ยังสื่อความคิดต่าง ๆ ไปยังผู้รับชม ทั้งมุมมองของครูที่มีต่อสังคม และมุมมองของสังคมที่มีต่อครู ซึ่งครอบคลุมไปถึงความเป็นครูในหลายด้าน ทั้งการสอน การประพฤติตน การทำงาน และทัศนคติ อย่างไรก็ตาม

การเลือกนำเสนอความคิดเกี่ยวกับความเป็นครูบางประการ ก็อาจเป็นผลมาจาก วิถีปฏิบัติทางสังคมไทย และความเป็นครูที่นำเสนอ นั้นอาจส่งผลต่อแบบแผน ความเป็นครูในสังคมไทยอีกลักษณะหนึ่งได้เช่นกัน

ส่วนด้านวิธีการนำเสนอ พบว่าภาพยนตร์สั้นชุดนี้นำเสนอหลายลักษณะ ร่วมกัน ทั้งการแสดงเรื่องเล่าของครูในอดีต ซึ่งผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าจะเลือกเฉพาะ เหตุการณ์ที่แสดงถึงความเป็นครูที่ดี อีกทั้งนำมาจากเค้าโครงเรื่องจริง จึงทำให้ พฤติกรรมของตัวละครมีความสมจริง นอกจากนี้ในภาพยนตร์ยังได้นำเสนอ คำสัมภาษณ์ของครูซึ่งจะเป็นการพูดถึงทัศนคติ หรือแนวทางการทำงานของครู แต่ละท่าน รวมทั้งมีคำบรรยายประกอบที่ใช้เชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ และในบางกรณี ก็ใช้เพื่อกระตุ้นความคิดของผู้ชมภาพยนตร์ต่อความเป็นครูด้วย

ความน่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ กลวิธีทางภาษา เพราะการเลือกใช้กลวิธี ทางภาษาแต่ละกลวิธีในภาพยนตร์สั้นชุดนี้ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยถ่ายทอด ความคิดต่าง ๆ ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (1) “ผลจากการลงพื้นที่อย่างยาวนาน ต้องสูดกลิ่นกองขยะและการเผาขยะ ทำให้ปอดของครูเจ็บเสียหาย และใช้การได้เพียง 37%”

(7ElevenThailand, 2565ก)

- (2) “อดทนไว้นะลูก เดี่ยวพ่ungsครูจะเข้าเมือง ไปเอายามาให้นะ”

(7ElevenThailand, 2563)

- (3) “ครูเจียบไม่เพียงสอนวิชาในแบบเรียนให้กับเด็ก ๆ แต่เธอมุ่งมั่นที่จะสอนวิชา ชีวิตที่เด็กจะเอาไปใช้ชีวิตต่อในสังคมได้”

(7ElevenThailand, 2565ก)

จากตัวอย่างข้างต้นพบกลวิธีทางภาษาที่สามารถสะท้อนมุมมองความคิดต่าง ๆ ต่อความเป็นครูที่ดีได้ ดังที่จะกล่าวต่อไปนี้

ในตัวอย่างที่ (1) ใช้ประโยคแสดงความสัมพันธ์แบบเหตุผล โดยการกล่าวถึงการทำหน้าที่ครูในชุมชนแออัดและต้องเผชิญกับมลภาวะต่าง ๆ ส่งผลให้สุขภาพร่างกายของครูแย่ลง ซึ่งสื่อให้เห็นถึงความเป็นครูผู้ทุ่มเทและเสียสละเพื่อนักเรียน โดยมีได้คำนึงถึงสุขภาพของตน

ขณะที่ตัวอย่างที่ (2) ใช้กลวิธีการใช้คำหรือกลุ่มคำเพื่ออธิบายเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของครู ทั้ง “การเข้าเมือง” เนื่องจากครูอยู่ในพื้นที่ห่างไกล และ “ไปเอายามาให้” ซึ่งเป็นการช่วยเหลือนักเรียนยามเจ็บป่วย สื่อให้เห็นถึงความเมตตาของครูที่มีต่อนักเรียน

ตัวอย่างที่ (3) ใช้ประโยคแสดงความขัดแย้งเพื่อชี้ให้เห็นว่าครูทำหน้าที่มากกว่าสอนวิชาความรู้ แต่ได้สอนวิชาชีวิตแก่นักเรียน ซึ่งสะท้อนว่าครูมีหน้าที่ในการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่สมบูรณ์พร้อมในทุก ๆ ด้าน

จากที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า การเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแต่ละกลวิธีเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อผู้ชมภาพยนตร์ โดยเฉพาะในด้านการรับรู้และตีความเกี่ยวกับความเป็นครูที่ภาพยนตร์ชุดนี้ได้นำเสนอ เพราะการใช้ภาษาในตัวอย่างจะสร้างและขบเน้นมุมมองต่าง ๆ ของสังคมและวัฒนธรรม ทั้งด้านความรู้ ความเชื่อ อุดมการณ์ และความสัมพันธ์ต่าง ๆ (Fairclough, 1995, p. 54)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับชุดความคิดความเป็นครูในภาพยนตร์สั้นชุดหนังครูของ 7-Eleven โดยใช้แนวคิดเรื่องวาทกรรม (Discourse) มาประยุกต์ใช้ ผลงานวิจัยนี้จะทำให้เห็นถึงกลวิธีทางภาษาที่สามารถสื่อความคิดเกี่ยวกับความเป็นครู และอาจจะแสดงถึงชุดความคิดความเป็นครูของสังคมไทยในอีกมุมมองหนึ่งด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับชุดความคิดความเป็นครู
ในภาพยนตร์สั้นชุดหนังครูของ 7-Eleven

3. แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

“Discourse” ในภาษาอังกฤษเป็นคำที่มีความหมาย 2 ลักษณะ ได้แก่ ด้านภาษา และด้านสังคมและวิถีปฏิบัติ ดังที่ Gee (1999) อธิบายความแตกต่างของการใช้คำว่า “discourse” และ “Discourse” ดังนี้

1. คำว่า “discourse” (with little ‘d’) ใช้ในกรณีที่ต้องการเน้นทางด้านภาษา ซึ่งหมายถึง หน่วยทางภาษาที่สูงกว่าระดับประโยค เป็นหน่วยที่มีความสมบูรณ์ทางความหมายและมีมิติสัมพันธ์ภาพ ทั้งนี้ในภาษาไทยพบการใช้คำว่า “ข้อความต่อเนื่อง” (วิไลวรรณ ชนิษฐานันท์, 2521) “ปริจเฉท” (เพียรศิริ วงศ์วิภาณนท์, 2530) “สัมพันธ์สาร” (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2541)

2. คำว่า “Discourse” (with big ‘D’) ใช้ในกรณีที่ต้องการเน้นทางด้านสังคมและวิถีปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับภาษาและการใช้ ในภาษาไทยใช้คำว่า “วาทกรรม” (กฤษดาวรรณ หงส์ดลธรรม์ และ จันทิมา เอี่ยมานนท์, 2549)

อย่างไรก็ดี แนวคิด “Discourse” หรือ “วาทกรรม” มีนักคิดคนสำคัญ คือ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) หลังจากนั้นก็มีนักวิชาการต่าง ๆ ศึกษาแนวคิดของเขา ดังที่ Hall (1992, p. 291) อธิบายวาทกรรมตามแนวคิดของฟูโกต์ว่า เป็นกลุ่มของถ้อยแถลงที่ใช้ภาษา เพื่อกล่าวถึงสิ่งหนึ่ง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอความรู้และเป็นประเด็นเฉพาะ ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งทางประวัติศาสตร์

ในทำนองเดียวกับไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2543) ที่ได้ประมวลแนวคิดวาทกรรมของมิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ไว้ว่า วาทกรรมหมายถึงระบบและ

กระบวนการในการสร้าง/ผลิต (constitute) เอกลักษณ์ (identity) และความหมาย (significance) ให้แก่สรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวของเราเอง

ขณะที่ Fairclough (1995, p. 54) อธิบายไว้ว่า วาทกรรมเป็นภาษาที่ใช้ ทั้งการพูดและการเขียนซึ่งเป็นรูปแบบของวิถีปฏิบัติทางสังคม จากนั้นยาดังกล่าว ทำให้เห็นว่าวาทกรรมให้ความสำคัญทั้งด้านภาษาและสังคมอย่างเท่า ๆ กัน อีกทั้งยังถือว่าภาษาถือเป็นเครื่องมือในการนำเสนอ สร้าง จนกระทั่งผลิตซ้ำความจริงทางสังคม การใช้ภาษาในตัวตนต่าง ๆ สามารถสร้างและขับเคลื่อนมุมมองต่าง ๆ ของสังคม และวัฒนธรรมทั้งความรู้ ความเชื่อ อัตลักษณ์ และความสัมพันธ์ต่าง ๆ (Fairclough, 1992; 1995, อ้างถึงใน ธีระยุทธ สุริยะ, 2560)

ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า วาทกรรมเป็นการประกอบสร้างความหมาย ให้แก่สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเราอย่างเป็นระบบ โดยมีภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญ ดังนั้น การศึกษาภาษาหรือตัวบทจึงสำคัญต่อการศึกษาวาทกรรมด้วย เพราะการศึกษาภาษามีได้อยู่เฉพาะรูปภาษาเท่านั้น แต่รวมไปถึงบริบทสังคมวัฒนธรรมที่มีผลต่อการประกอบสร้างความหมายต่าง ๆ ด้วย

อย่างไรก็ดี จากการทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับ ความเป็นครู ผู้วิจัยพบว่าม้งงานวิจัยที่ศึกษาค่อนข้างจำกัด และเลือกศึกษาเฉพาะ กลุ่มข้อมูล อาทิ การศึกษาภาพแทนครูในบทเพลงชุดครูในดวงใจ (ธารรัตน์ เป็ดทิพย์, 2561) พบภาพแทนครู 3 ลักษณะ ได้แก่ การเป็นครูผู้เป็นที่รักและยกย่องเทิดทูนของ นักเรียน และบุคคลอื่น ๆ ในสังคม การเป็นครูนักสู้ และครูที่ไม่เป็นไปตามอุดมคติ ส่วนการศึกษาเรื่องกลวิธีการใช้คำกริยากับการประกอบสร้างภาพแทนครูในเพลง ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับครู (พิชญา ทองกลาง และ ทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ, 2564) พบการใช้คำกริยา 2 ลักษณะ ได้แก่ การใช้คำกริยาโดยครูเป็นผู้กระทำกริยา สื่อภาพแทนครู เช่น ผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่นและตั้งใจ ผู้ที่สั่งสอนและให้ความรู้

ส่วนการใช้คำกริยาโดยบุคคลอื่นเป็นผู้กระทำกริยา สื่อภาพแทนครู เช่น ผู้ที่บุคคลให้ความเคารพยกย่องและสรรเสริญ ผู้ที่นักเรียนแสดงความรักและคิดถึง

จากที่กล่าวมาข้างต้นทั้งส่วนที่เป็นแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่าการศึกษาวาทกรรมจะช่วยแสดงให้เห็นถึงความคิดต่าง ๆ ในสังคมได้ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดวาทกรรม (Discourse) มาเป็นแนวทางการวิจัยเพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับความคิดความเป็นครูที่ปรากฏในภาพยนตร์สั้นชุดหนังครูของ 7-Eleven

4. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

4.1 ขอบเขตของงานวิจัย

4.1.1 งานวิจัยเรื่องนี้ศึกษาข้อมูลภาพยนตร์สั้นชุดหนังครูของ 7-Eleven ช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2555-2565 รวมระยะเวลา 10 ปี จำนวนทั้งหมด 13 เรื่อง

4.1.2 งานวิจัยนี้เลือกศึกษาเฉพาะวัจนภาษา โดยไม่ศึกษาอวัจนภาษา เนื่องจากวัจนภาษาจะช่วยให้เห็นรูปศัพท์ที่สามารถแสดงเจตนาในการสื่อสาร

4.2 วิธีดำเนินการวิจัย มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

4.2.1 ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรม (Discourse)

4.2.2 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาพยนตร์สั้นชุดหนังครูของ 7-Eleven ในช่อง YouTube ของ 7-Eleven และเก็บข้อมูล ตั้งแต่ พ.ศ. 2555 ถึง พ.ศ. 2565 รวมจำนวนทั้งหมด 13 เรื่อง

4.2.3 ผู้วิจัยนำภาพยนตร์สั้นชุดหนังครูมาถ่ายเสียงเป็นตัวอักษร

4.2.4 ผู้วิจัยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับชุดความคิดความเป็นครู โดยนำแนวคิดเรื่องวาทกรรม (Discourse) มาใช้เป็นแนวทางการวิเคราะห์ โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1) วิเคราะห์ชุดความคิดความเป็นครูที่ปรากฏในภาพยนตร์สั้นชุดหนึ่งครูของ 7-Eleven

2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับชุดความคิดเกี่ยวกับครู โดยพิจารณาว่าชุดความคิดแต่ละชุดนำเสนอโดยใช้กลวิธีทางภาษาใด ทั้งนี้ การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา ผู้วิจัยจะพิจารณาทั้งระดับศัพท์ กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ และกลวิธีทางอรรถศาสตร์

4.2.5 สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลการวิจัย

4.2.6 นำเสนอผลการวิจัย

5. ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่าภาพยนตร์สั้นชุดหนึ่งครูของ 7-Eleven นำเสนอชุดความคิดความเป็นครู ทั้งหมด 3 ประการ ได้แก่ ครูต้องเป็นผู้ทุ่มเทและเสียสละ ครูต้องเป็นผู้เมตตาต่อศิษย์ และครูต้องเป็นผู้พัฒนาเด็กให้เป็นคนที่สมบูรณ์

ชุดความคิดความเป็นครูดังกล่าวนำเสนอโดยใช้กลวิธีทางภาษา 9 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำหรือกลุ่มคำ ทศนภาวะ อุปลักษณ์ ประโยคแสดงความขัดแย้ง คำถามเชิงวาทศิลป์ สหบท มูลบท ประโยคแสดงความสัมพันธ์แบบเหตุผล และการกล่าวซ้ำ มีรายละเอียดดังนี้

5.1 ชุดความคิดเรื่อง “ครูต้องเป็นผู้ทุ่มเทและเสียสละ”

ครูต้องเป็นผู้ทุ่มเทและเสียสละ เป็นชุดความคิดที่สื่อว่าการประกอบอาชีพครูที่ดีจะต้องเสียสละผลประโยชน์ส่วนตน และต้องมุ่งมั่นทำหน้าที่ครูอย่างเต็มความสามารถ จากการวิเคราะห์พบกลวิธีทางภาษา ทั้งหมด 7 กลวิธีดังนี้

5.1.1 การเลือกใช้คำหรือกลุ่มคำ

การเลือกใช้คำหรือกลุ่มคำ เป็นกลวิธีการเลือกใช้คำหรือกลุ่มคำมาใช้เพื่อสื่อและกำหนดความคิดต่าง ๆ ไปยังผู้รับสาร ในชุดความคิดเรื่องครูต้องเป็นผู้ทุ่มเทและเสียสละพบการเลือกใช้คำหรือกลุ่มคำที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติและการปฏิบัติหน้าที่ของครูอย่างเต็มความสามารถ เพื่อประโยชน์ของนักเรียนและส่วนรวม มีกลวิธีย่อย ดังนี้

1) การใช้คำหรือกลุ่มคำเพื่อสื่อถึงความเสียสละ คือ กลวิธีทางภาษาที่ใช้คำเพื่อขับเน้นเนื้อความเกี่ยวกับการเป็นครูผู้ทุ่มเทและเสียสละให้นักแน่นขึ้น เช่น

- (4) “อัฐิครูเจียบ ถูกนำกลับไปฝังใต้ต้นยางใหญ่ข้างโรงเรียนตามคำสั่งเสียของครู นี่อาจเป็นคำตอบที่ครูเจียบทิ้งไว้ให้กับอาชีพครู ชีวิตที่เสียสละเพื่อคนอื่นคือชีวิตที่มีคุณค่าที่สุด ลูกอึดกลับไปเป็นครูที่บ้านหมองก๊วะห่างจากบ้านกระบือ 23 กม. ปัจจุบันมีเด็กกะเหรี่ยงไปจบการศึกษาในสาขาต่าง ๆ ถึง 3 รุ่น จากการอุปถัมภ์ของครูเจียบ”

(7ElevenThailand, 2563)

จากตัวอย่างที่ (4) เป็นคำบรรยายประกอบภาพยนตร์ที่มีการใช้คำเพื่อสื่อถึงความเสียสละ ทั้งคำว่า “เสียสละ” ในการอธิบายการทำงานของครูเจียบในขณะที่มีชีวิตอยู่ และคำว่า “การอุปถัมภ์” ซึ่งแสดงถึงการเลี้ยงดูและคำจูนนักเรียนชาวกะเหรี่ยงไปให้ได้รับโอกาสในการศึกษา การเลือกใช้กลวิธีนี้จึงช่วยตอกย้ำถึงความเสียสละของครูเจียบที่มีต่อนักเรียนและสังคม ซึ่งถือได้ว่าปฏิบัติหน้าที่ของครูได้อย่างสมบูรณ์

2) การใช้คำหรือกลุ่มคำเพื่ออธิบายเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของครู คือ กลวิธีการใช้คำหรือกลุ่มคำเพื่ออธิบายการปฏิบัติหน้าที่ของครูที่แสดงให้เห็นถึงความทุ่มเทและเสียสละ เช่น

- (5) “จริง ๆ ก่อนหน้าทีไปเข้าโรงพยาบาลอีกครั้งแล้ว ออกจากโรงพยาบาลก็ไม่ได้ขึ้น แต่ปีนี้ป่วยทั้งปี ป่วยทุกเดือนเลย ในช่วงที่อยู่คนเดียววันนั้น ป่วยก็ยังสอนหนังสือ นอนสอน”

(7ElevenThailand, 2563)

จากตัวอย่างที่ (5) เป็นคำพูดของครูผู้เป็นเจ้าของเรื่องที่เล่าเรื่องการทำหน้าที่ของครู แม้ต้องเผชิญกับความไม่สมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย โดยมีการเลือกใช้คำคือ “นอนสอน” สื่อให้เห็นว่าแม้ร่างกายจะเจ็บป่วยมิได้เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่และความตั้งใจของครูที่จะมอบความรู้ให้แก่นักเรียน ตลอดจนยังแสดงให้เห็นถึงความเสียสละของครูที่เห็นแก่ผลประโยชน์ของนักเรียนมากกว่าตนเอง

3) การใช้คำหรือกลุ่มคำแสดงระยะเวลา คือ กลวิธีทางภาษาที่เลือกใช้คำหรือกลุ่มคำเพื่อบอกจำนวนเวลาในลักษณะต่าง ๆ เพื่อแสดงถึงระยะเวลาและความต่อเนื่องในการทำงานของครูที่ได้ทุ่มเทและเสียสละเพื่อนักเรียน เช่น

- (6) “ลองนึกภาพ ผู้หญิงที่ถือหนังสือนับสิบ ๆ เล่ม เดินเท้าในป่าเป็นเวลา 3 วัน ทุก ๆ เดือน ทุก ๆ เดือน ทำซ้ำ ๆ แบบนี้เป็นเวลานานับ 10 ปี”

(7ElevenThailand, 2563)

จากตัวอย่างที่ (6) เป็นคำบรรยายประกอบภาพยนตร์ในการเล่าความยากลำบากของครูผู้หญิงที่ต้องสอนหนังสือในท้องถื่นทุรกันดาร และพบการใช้คำหรือกลุ่มคำแสดงระยะเวลา ทั้ง “3 วัน” “ทุก ๆ เดือน” “10 ปี” โดยไล่จากจำนวนเวลาน้อยไปหามาก ซึ่งเป็นการเล่นกับความคิดของผู้รับสารถึงระยะเวลาที่ครูสามารถอดทนต่อความยากลำบากที่อาจจะมากเกินกว่าที่ผู้ชมคาดการณ์ไว้ ดังนั้นการเลือกใช้กลวิธีนี้อาจช่วยให้เห็นความคิดเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของครูโดยจิตวิญญาณว่าครูต้องเสียสละและทุ่มเทเพื่อนักเรียน

4) การใช้คำเรียกแทน คือ กลวิธีทางภาษาที่ใช้เรียกหรืออ้างถึงครูผู้ปฏิบัติงานอย่างทุ่มเทและเสียสละ เช่น

- (7) “15 ปีมาแล้วที่ครูเจียบอุทิศตนให้การศึกษากับเด็กเร่ร่อนจนถูกเรียกว่า ครูข้างถนน”

(7ElevenThailand, 2565ก)

จากตัวอย่างที่ (7) เป็นคำบรรยายประกอบภาพยนตร์โดยมีการใช้คำว่า “ครูข้างถนน” ซึ่งเป็นการสร้างคำโดยนำคำว่า “ครู” มารวมกับคำว่า “ข้างถนน” ทั้งนี้ คำว่า “ข้างถนน” มักจะใช้กับคำที่สื่อความหมายในทางลบโดยมีความหมายว่าเป็นผู้ที่ไร้ค่าและไม่มีใครต้องการ ดังนั้นการใช้คำว่า “ครูข้างถนน” สื่อให้เห็นภาพของครูที่ทำหน้าที่นอกเหนือจากในชั้นเรียน โดยการอุทิศตนเพื่อช่วยเหลือและให้การศึกษาแก่เด็กเร่ร่อนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการเลือกใช้คำเรียกแทนนี้จึงสะท้อนถึงการทุ่มเทของครูที่ทำเพื่อนักเรียนได้

5.1.2 ทศนภาวะ

ทศนภาวะ คือการที่ผู้ส่งสารแสดงความคิด หรือเจตคติเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ (Simpson, 1993, อ้างถึงใน คชาธิป พาณิชตระกูล, 2556, น. 130) จากการศึกษาพบว่าชุดความคิดครูต้องเป็นผู้ทุ่มเทและเสียสละ มีการใช้ทศนภาวะเพื่อเน้นย้ำถึงความคิดของครูที่มุ่งมั่นในการทำงานเพื่อนักเรียน เช่น

- (8) “ครูไม่เสียตายกับชีวิต ย้อนไป 18 ปี ครูก็ยังจะมาอีก ครูเชื่อว่าครูใช้ร่างกาย คุ้มแล้วกับประโยชน์ของประเทศชาติ”

(7ElevenThailand, 2563)

จากตัวอย่างที่ (8) เป็นคำพูดของครูผู้เป็นเจ้าของเรื่องที่ได้แสดงทัศนคติต่อการทำหน้าที่ครูอย่างยาวนาน ดังจะเห็นได้จากทัศนภาวะโดยใช้คำว่า “ไม่เสียดาย” ตามด้วย “กับชีวิต” และใช้คำว่า “เชื่อว่า” ตามด้วย “ครูใช้ร่างกายคุ้มแล้วกับประโยชน์ของประเทศชาติ” กลวิธีนี้แสดงถึงความรู้สึกของครูที่เชื่อมั่นว่าตนเองไม่เคยรู้สึกเสียดายที่ยอมทุ่มเททั้งชีวิตให้นักเรียนและประเทศชาติ ถือเป็นปณิธานอันแน่วแน่ในการทำหน้าที่ครู การแสดงทัศนภาวะที่สื่อผ่านน้ำเสียงของครูโดยตรงยังสื่อให้เห็นชุดความคิดเรื่องครูต้องเป็นผู้ทุ่มเทและเสียสละชัดเจนมากยิ่งขึ้น

5.1.3 คำถามเชิงวาทศิลป์

คำถามเชิงวาทศิลป์ เป็นกลวิธีการถามที่ไม่ต้องการคำตอบจากผู้ฟัง แต่คาดหวังว่าผู้รับสารจะคิดตามสิ่งที่ผู้พูดคาดหวังไว้ (Fowler, 1991, p. 40) จากการวิเคราะห์พบว่าชุดความคิดเรื่องครูต้องเป็นผู้ทุ่มเทและเสียสละ มีการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์เพื่อโน้มน้าวใจผู้รับสารให้คิดตาม เช่น

- (9) “แล้วคุณคิดว่า ครูที่จบถึงปริญญาเอกควรจะสอนอยู่ในห้องเรียนแบบไหน”

(7ElevenThailand, 2565ก)

จากตัวอย่างที่ (9) เป็นคำบรรยายประกอบภาพยนตร์ในการเล่าเรื่องทำงานของครู จากนั้นมีการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ โดยพบการใช้รูปประโยคคำถามว่า “ไหน” เพื่อใช้ในการถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของวุฒิการศึกษากับสถานที่ทำงาน การใช้คำถามวาทศิลป์นี้มุ่งให้ผู้ชมได้คิดตามเกี่ยวกับวุฒิการศึกษาของครูกับห้องเรียนที่ครูสอน ไม่ได้สัมพันธ์กัน เพราะการทำงานของครูที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอกควรที่จะได้สอนอยู่ในสถาบันการศึกษาชั้นนำ แต่กลับอุทิศตัวสอนเด็กเร่ร่อนตามชุมชนริมทางรถไฟ ดังนั้นการใช้คำถามนี้จึงกระตุ้นให้ผู้ชมเกิดความคิดว่า ครูผู้นี้มีความทุ่มเทและเสียสละเป็นอย่างมาก เพื่อให้เด็กนักเรียนมีความรู้และมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

5.1.4 ประโยคแสดงความขัดแย้ง

ประโยคแสดงความขัดแย้ง เป็นกลวิธีทางภาษาที่สื่อความหมายขัดแย้ง โดยมีคำเชื่อมบอกความขัดแย้ง เช่น “หากแต่” “แม้” “แต่” ทั้งนี้พบการใช้กลวิธีนี้ เพื่อบ่งชี้ความหมายว่าครูปฏิบัติงานอย่างทุ่มเทและเสียสละ เช่น

- (10) “หลังจากที่เราเดินอยู่หลาย ๆ ปีเนี่ย ขามันก็เหมือนว่าปวดอย่างถาวร และแม้จะ
ต้องเผชิญกับความเจ็บป่วยทางร่างกาย แต่ครูก็ไม่เคยเอามาเป็นเหตุผลให้
หยุดทำงาน”

(7ElevenThailand, 2563)

จากตัวอย่างที่ (10) เป็นคำพูดของครูเจ้าของเรื่องที่ได้เล่าถึงการทำหน้าที่ของครู แม้จะมีความเจ็บป่วยทางร่างกาย และมีการใช้กลวิธีการใช้ประโยคแสดงความขัดแย้ง โดยมีคำเชื่อม “แม้” “แต่” เพื่อสื่อความขัดแย้งว่าความเจ็บปวดทางร่างกายสามารถใช้เป็นเหตุผลของการไม่ทำงานได้ แต่ครูไม่ใช่เป็นข้ออ้างหรือเหตุผลให้ครูต้องหยุดทำงาน กลวิธีนี้จึงทำให้ผู้รับสารรับรู้ถึงความคิดของความเป็นครูที่ทุ่มเทเพื่อนักเรียนโดยมิได้คำนึงถึงความเจ็บป่วย

5.1.5 สหบท

สหบท คือ การที่ตัวบทหนึ่งมีการอ้างอิงหรือแทรกตัวบทอื่นซึ่งส่งผลให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวบทที่กำลังกล่าวถึงและตัวบทอื่นที่อ้างถึงหรือแทรกมา (Fairclough, 1992, อ้างถึงใน ศิริพร ภัคดีผาสุข, 2553, น. 100) ในชุดความคิดนี้พบการใช้สหบท เช่น

- (11) “ก็มานึกถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นมีพระราชดำรัสของพระองค์ท่าน
บอกว่า เมื่อทำงานในที่ขาดแคลน อย่ายกเอาความขาดแคลนมาเป็นข้ออ้าง
ในการทำงาน ให้ทำงานด้วยความตั้งใจ และความซื่อสัตย์ ตั้งแต่วันนั้นมาก็
คือใครจะช่วยหรือไม่ช่วยก็ครูเจียบทำเท่าที่มี แต่ทำให้ดีที่สุด”

(7ElevenThailand, 2563)

จากตัวอย่างที่ (11) เป็นคำพูดของครูผู้เป็นเจ้าของเรื่อง โดยการกล่าวถึงสิ่งที่ครูยึดมั่นในการทำงาน จากนั้นระบุถึงพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในพื้นที่ที่ขาดแคลน ตามด้วยผลที่เกิดขึ้นตามจากการยึดมั่นในพระราชดำรัสนั้น

ดังนั้นการแทรกตัวบทที่เป็นพระราชดำรัสดังกล่าวสื่อถึงการยึดมั่นในอุดมการณ์ของการเป็นครูที่เสียสละ แม้จะอยู่ในพื้นที่ที่ขาดแคลนและยากลำบากสักแค่ไหน ผู้ที่เป็นครูจะต้องไม่นำมาใช้เป็นข้ออ้างในการทำงาน และจะต้องทำงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละอย่างเต็มกำลังความสามารถ

5.1.6 มุลบท

มุลบท หมายถึง รูปภาพที่สื่อถึงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนบางประการ (Russell, 1905; Strawsan, 1952, อ้างถึงใน ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, น. 103) จากการศึกษาพบการใช้กลวิธีนี้เพื่อสื่อชุดความคิดครูต้องเป็นผู้ทุ่มเทและเสียสละ เช่น

- (12) “บนเส้นทางที่เต็มไปด้วยอุปสรรค ก้าวทุกก้าวของครูเดินต่อไปได้คงไม่ได้มาจากแรงกายเพียงอย่างเดียว”

(7ElevenThailand, 2563)

จากตัวอย่างที่ (12) เป็นคำบรรยายถึงการทำงานของครูที่ยากลำบาก จากนั้นใช้ถ้อยคำที่สื่อมุลบทว่า “ก้าวทุกก้าวของครูเดินต่อไปได้คงไม่ได้มาจากแรงกายเพียงอย่างเดียว” สื่อเป็นนัยให้เห็นความเชื่อเกี่ยวกับการทำงานของครูว่าการเป็นครูนอกจากจะต้องใช้ “แรงกาย” ยังต้องอาศัย “แรงใจ” จึงจะสามารถก้าวข้ามผ่านอุปสรรคต่าง ๆ จนกระทั่งประสบความสำเร็จในการทำหน้าที่ครูได้

5.1.7 ประโยคแสดงความสัมพันธ์แบบเหตุผล

ประโยคแสดงความสัมพันธ์แบบเหตุผล เป็นกลวิธีทางภาษาที่ใช้รูปประโยค โดยมีคำเชื่อมเชื่อมโยงแสดงเหตุผล เช่น คำว่า “จึง” “เพราะฉะนั้น” ในชุดความคิด เรื่องครูต้องเป็นผู้ทุ่มเทและเสียสละพบการใช้กลวิธีนี้ เช่น

- (13) “เป้าหมายครูเจียบมันใหญ่ เป้าหมายคืออยากให้เด็กจบ กลับมาดูแลชุมชนได้ เพราะฉะนั้นมันใช้ระยะเวลา มันถึงต้องอยู่ถึง 18 ปีเิง”

(7ElevenThailand, 2563)

จากตัวอย่างที่ (13) เป็นคำพูดของครูผู้เป็นเจ้าของเรื่องที่กล่าวถึงเป้าหมายของการทำหน้าที่ครู โดยมีการใช้ประโยคแสดงความสัมพันธ์แบบเหตุผล โดยใช้คำเชื่อม “เพราะฉะนั้น” มีเนื้อความที่เป็นสาเหตุคือ “อยากให้เด็กจบ กลับมาดูแลชุมชนได้” และส่วนที่เป็นผลลัพธ์คือ “ใช้ระยะเวลาอยู่ถึง 18 ปี” แสดงให้เห็นว่าการจะบรรลุเป้าหมายที่ครูตั้งไว้ ครูจะต้องทุ่มเทและเสียสละเป็นระยะเวลานาน อย่างไรก็ตามเมื่อกลวิธีนี้ได้สื่อผ่านคำพูดของครูผู้เป็นเจ้าของเรื่องย่อมส่งผลให้ความคิดเรื่องครูที่ดีต้องเป็นผู้ทุ่มเทและเสียสละมีความหนักแน่นมากยิ่งขึ้น

5.2 ชุดความคิดเรื่อง “ครูต้องเป็นผู้เมตตาต่อศิษย์”

ครูต้องเป็นผู้เมตตาต่อศิษย์ เป็นชุดความคิดที่สื่อว่าครูที่ดีจะต้องดูแลช่วยเหลือ ให้โอกาส และมีความปรารถนาดีต่อนักเรียนในทุกด้าน ทั้งนี้พบกลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างชุดความคิดนี้ ทั้งหมด 5 กลวิธี มีรายละเอียดดังนี้

5.2.1 การเลือกใช้คำหรือกลุ่มคำ

การเลือกใช้คำหรือกลุ่มคำ เป็นกลวิธีทางภาษาที่เกี่ยวกับการใช้คำเพื่อสื่อให้เห็นมุมมองต่ออาชีพครูว่าเป็นผู้ที่มีความเมตตาให้ความช่วยเหลือและเอาใจใส่นักเรียน มีกลวิธีย่อย ดังนี้

1) การใช้คำหรือกลุ่มคำเพื่ออธิบายเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของครู เป็นกลวิธีการใช้คำหรือกลุ่มคำเพื่อให้ข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับการทำหน้าที่ครู ด้วยความเมตตา เช่น

- (14) “ลำจวน ทำไมไม่บอกครูว่าแม่หนูไม่สบาย ครูจะสอนพิเศษให้เธอเอง เธอจะได้เรียนทันเพื่อนนะ”

(7ElevenThailand, 2559)

จากตัวอย่างที่ (14) ใช้คำเพื่ออธิบายการปฏิบัติหน้าที่ของครูคือ “สอนพิเศษ” ตามด้วยผลของการปฏิบัติหน้าที่คือ “เธอจะได้เรียนทันเพื่อนนะ” ทั้งนี้เมื่อพิจารณา ร่วมกับบริบทสามารถสะท้อนถึงมุมมองของครูว่า ครูเข้าใจปัญหาของนักเรียนและให้ความช่วยเหลือศิษย์ด้วยความปรารถนาดี เพราะต้องการให้นักเรียนตามทันบทเรียนที่ขาดหายไป

5.2.2 ทศนภาวะ

ทศนภาวะ คือการที่ผู้ส่งสารแสดงความคิด หรือเจตคติเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ (Simpson, 1993, อ้างถึงใน คชาธิป พาณิชตระกูล, 2556, น. 130) ทั้งนี้พบการใช้ทศนภาวะเพื่อสื่อชุดความคิดเรื่องครูต้องเป็นผู้เมตตาต่อศิษย์ เช่น

- (15) “ครูที่ดีต้องรักเด็ก เมตตาเด็ก สั่งสอนเด็ก อบรมเด็ก ไม่ใช่ว่าเอาแต่ไม่เรียว ไม่เรียว ไม่เรียว เอาไม่เรียวดีเด็ก ไม่เรียวมันสั่งสอนอะไรเด็กได้ไหม เด็กมันจะมีกำลังใจเรียนหรือ ถ้าดีมันนะ คำพูดต่างหาก . . . คำพูดต่างหาก ที่ทำให้เด็กดี”

(7ElevenThailand, 2559)

จากตัวอย่างที่ (15) เป็นคำพูดของครูผู้เป็นเจ้าของเรื่องที่ได้แสดงความคิดเห็นต่อการทำหน้าที่ของครูที่ดี ดังจะเห็นได้จากการใช้ทศนภาวะโดยใช้คำว่า “ต้อง”

ตามด้วยสิ่งที่พึงกระทำคือ “รักเด็ก เมตตาเด็ก สักสอนเด็ก อบรมเด็ก” กลวิธีนี้แสดงถึงความเชื่อมั่นว่าความเมตตาเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ที่เป็นครู เพราะความเมตตาจะทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนได้

5.2.3 ประโยคแสดงความขัดแย้ง

ประโยคแสดงความขัดแย้ง เป็นกลวิธีการใช้ประโยคที่มีคำเชื่อมบอกความขัดแย้ง เช่น “แม้” “แต่” เพื่อเน้นความหมายของเนื้อความที่ตรงข้ามกันในชุดความคิดเรื่องครูต้องเป็นผู้เมตตาต่อศิษย์ เช่น

- (16) “ครูไม่ได้ดูแลแค่ความรู้ในหนังสือ แต่ดูแลไปถึงจิตใจของเด็ก ๆ ด้วย แม้แต่พ่อแม่เขาจะสื่อสารก็เป็นเรื่องยากลำบาก พอไม่สามารถระบายความรู้สึกให้ใครเข้าใจได้ กลายเป็นเด็กก้าวร้าว”

(7ElevenThailand, 2565ข)

จากตัวอย่างที่ (16) เป็นคำบรรยายที่ใช้ในการเล่าเรื่อง ซึ่งมีลักษณะเป็นมุมมองที่มีต่อการทำหน้าที่ของครู พบกลวิธีที่ใช้ประโยคแสดงความขัดแย้งโดยมีคำเชื่อม “แต่” เพื่อเน้นความหมายว่า อาชีพครูไม่ได้มีหน้าที่สอนอย่างเดียว แต่ครูต้องเป็นผู้รับฟังศิษย์ เอาใจใส่และให้ความสนใจศิษย์ในเรื่องจิตใจด้วย อันแสดงถึงการเป็นครูที่ให้ความรัก ความเมตตาต่อศิษย์ อย่างไรก็ตามการใช้กลวิธีผ่านคำบรรยายก็สามารถสะท้อนถึงความคิดของคนในสังคมที่มีต่อการทำหน้าที่ครู

5.2.4 อุปลักษณ์

อุปลักษณ์ เป็นกลวิธีที่ใช้การเปรียบเทียบความเหมือนกันของสองสิ่ง โดยทั้งสองสิ่งต้องเป็นสมาชิกของต่างกลุ่มความหมาย (Lakoff & Johnson, 1980; Saeed, 1997, อ้างถึงใน ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2566, น. 99) ในชุดความคิดนี้มีการใช้อุปลักษณ์ เพื่อใช้ถ่ายทอดความคิดว่าครูอบรมสั่งสอนและขัดเกลานักเรียนด้วยความรักและปรารถนาดี เช่น

- (17) “เราอยู่กันมันเหมือนครอบครัวนะ ไม่ได้เหมือนครูนักเรียนหรือเหมือนครอบครัว เหมือนเราเป็นลูกของคนที่นี่คนหนึ่ง ในขณะเดียวกันก็เหมือนเราเป็นแม่ของเด็กทุกคน”

(7ElevenThailand, 2563)

จากตัวอย่างที่ (17) เป็นคำพูดของครูที่เป็นเจ้าของเรื่อง ซึ่งแสดงถึงทัศนคติของครูต่อการทำงานเพื่อนักเรียน มีการใช้อุปลักษณ์ โดยการเปรียบครูกับนักเรียนเป็นเหมือนคนในครอบครัว โดยมีลักษณะเป็นครอบครัวใหญ่ กล่าวคือ “ครู” มีสถานะเป็น “แม่” ของนักเรียน และ “เด็กนักเรียน” มีสถานะเป็น “ลูก” ของครู การใช้อุปลักษณ์ในตัวอย่างนี้สื่อให้เห็นชุดความคิดที่ว่าครูต้องเป็นผู้เมตตาต่อศิษย์ โดยครูต้องเป็นผู้ให้ความรักและความอบอุ่นแก่นักเรียนมากกว่าขอพยานหน้าที่ แต่ครูให้ความรักจนเปรียบเสมือนคนในครอบครัว

5.2.5 การกล่าวซ้ำ

การกล่าวซ้ำ เป็นกลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อบ่งชี้หรือทำให้แนวคิดสำคัญเด่นชัด สร้างเอกภาพ (Tannen, 1989, p. 175-195, อ้างถึงใน ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2550, น. 283) ในชุดความคิดนี้มีการใช้กลวิธีการกล่าวซ้ำในประโยคนี้ใช้เพื่อบ่งชี้ถึงความคิด และการกระทำของครู เช่น

- (18) “เราให้นาคตเขา ให้นาคตเด็ก แต่มันก็ไม่ใช่แค่ให้นาคตเด็กอย่างเดียวนะ ให้นาคตชุมชน ให้นาคตประเทศชาติ เพราะที่นี้ คือประเทศไทย ไซ้ไหมถามว่าถ้าเราไม่ทำ เราทุกคนไม่ทำเลย ไม่มีใครทำเลย คนที่ห่างไกลก็ไม่ได้รับโอกาส”

(7ElevenThailand, 2563)

จากตัวอย่างที่ (18) เป็นคำพูดของครูผู้เป็นเจ้าของเรื่องที่ได้กล่าวถึงแนวคิดในการทำหน้าที่ครูของตน โดยใช้กลวิธีการกล่าวซ้ำคำว่า “ให้นาคต” ตามด้วยสิ่งที่เป็นเป้าหมายทั้ง “เขา” (เด็ก) “เด็ก” “ชุมชน” และ “ประเทศชาติ” การกล่าวซ้ำดังกล่าวเมื่อสื่อผ่านคำพูดของครูทำให้เห็นถึงความแน่วแน่ของครูที่จะทำเพือนักเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อสังคมและประเทศชาติในอีกทางหนึ่งด้วย

5.3 ชุดความคิดเรื่อง “ครูต้องเป็นผู้พัฒนาเด็กให้เป็นคนที่สมบูรณ์”

ครูต้องเป็นผู้พัฒนาเด็กให้เป็นคนที่สมบูรณ์เป็นชุดความคิดที่จะสื่อว่าครูเป็นผู้พัฒนานักเรียนให้ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม อันจะทำให้เป็นคนที่สมบูรณ์พร้อม ชุดความคิดนี้พบกลวิธีทางภาษาทั้งหมด 5 กลวิธี ดังนี้

5.3.1 อุปลักษณ์

อุปลักษณ์เป็นการเปรียบเทียบความเหมือนกันของสองสิ่ง โดยทั้งสองสิ่งต้องเป็นสมาชิกของต่างกลุ่มความหมาย (Lakoff & Johnson, 1980; Saeed, 1997, อ้างถึงใน ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, น. 99) ชุดความคิดนี้มีการใช้อุปลักษณ์เพื่อถ่ายทอดความคิดว่าครูเป็นผู้อบรมสั่งสอนและขัดเกลาให้นักเรียนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน เช่น

- (19) “ฉันเป็นครูมาตลอด 40 ปี คิดแล้วก็ตลกนะ มีคนบอกว่าครูก็เหมือนคนปั้นดิน นี่ฉันคงปั้นดินไปเยอะมาก ใจหายเหมือนกัน พຼงนี้ฉันจะเป็นแค่คนแก่คนหนึ่ง แต่สิ่งที่ฉันภูมิใจที่สุด คือพวกเขาไม่ใช่ดินอีกต่อไป”

(7ElevenThailand, 2555ข)

จากตัวอย่างที่ (19) เป็นคำพูดของตัวละครที่แสดงเป็นครู โดยได้มีการใช้อุปลักษณ์เพื่ออธิบายผลจากการที่ครูได้สั่งสอนและพัฒนานักเรียน โดยการเปรียบเทียบการทำงานของครูคือการสร้างประติมากรรม กล่าวคือ เปรียบ “ครู” เป็น “ช่างปั้น”

“นักเรียน” เป็น “ดิน” “การปั้น” เป็นการทำหน้าที่ของครูที่ต้องสั่งสอนและขัดเกลา นักเรียน เพื่อให้เปลี่ยนจากดินเป็นประติมากรรม หรือการเป็นคนที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา การใช้อุปลักษณณ์ในตัวอย่างนี้แสดงถึงชุดความคิดที่ว่า หนึ่งในหน้าที่ของครูคือครูต้องเป็นผู้เปลี่ยนแปลงและ พัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่มีสมบรูณ์ในทุก ๆ ด้าน

5.3.2 ทศนภาวะ

ทศนภาวะ คือการที่ผู้ส่งสารแสดงความคิด หรือเจตคติเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ (Simpson, 1993, อ้างถึงใน คชาธิป พาณิชตระกูล, 2556, น. 130) ผลการวิเคราะห์ พบการใช้ทศนภาวะที่เกี่ยวกับการทำหน้าที่ของครูในการพัฒนาเด็กให้เป็นคนที่สมบรูณ์ เช่น

- (20) “จริง ๆ โรงเรียนครูเจ็บบั่นไม่ได้แปลกอะไรเลยนะเพราะครูเจ็บบคิดว่า ทุกโรงเรียนมีหน้าที่ต้องฝึกเด็ก เราจะทำยังไงที่จะฝึกให้เด็กมีระเบียบวินัย มีนิสัยที่ดี ออกไปเดี๋ยวนี้สมัยใหม่การศึกษามันต้องการคนเก่งไง มันฝึกเก่ง อย่างเดียว ไม่เอาอะการเก่ง เก่งแล้วเห็นแก่ตัว เก่งแล้วโกง เก่งแล้วฉลาด เอาเปรียบผู้อื่นแบบนี้ไม่เอา ขออย่างเดียวต้องเป็นคนดี”

(7ElevenThailand, 2563)

จากตัวอย่างที่ (20) เป็นคำพูดของครูผู้เป็นเจ้าของเรื่องที่ได้แสดงความคิดเห็น ต่อหน้าที่ของโรงเรียนและครู ดังจะเห็นได้จากการระบุถึงชื่อของครูคือ “ครูเจ็บบ” จากนั้นได้แสดงทศนภาวะโดยใช้คำ “คิดว่า” ตามด้วยเนื้อหาที่เป็นรายละเอียดของ ความคิด คือ “ทุกโรงเรียนมีหน้าที่ ต้องฝึกเด็ก” ขณะเดียวกันมีการเน้นย้ำทัศนะ ให้ชัดเจนขึ้น โดยการใช้คำว่า “ไม่เอาอะ” “แบบนี้ไม่เอา” ร่วมกับลักษณะนักเรียนที่ ไม่พึงประสงค์ คือ “เก่งแล้วเห็นแก่ตัว เก่งแล้วโกง เก่งแล้วฉลาดเอาเปรียบผู้อื่น” รวมทั้งการใช้คำระบุสิ่งที่ต้องการคือ “ขออย่างเดียว” ร่วมกับลักษณะนักเรียนที่

พึงประสงค์ คือ “ต้องเป็นคนดี” จากตัวอย่างนี้มีการใช้ทัศนภาวะหลายครั้ง และเป็น การสื่อน้ำเสียงของครูโดยตรง การใช้กลวิธีดังกล่าวทำให้มุมมองความคิดของครู ที่มีต่อการทำหน้าที่ครูว่า ครูและโรงเรียนควรเป็นผู้ปลูกปั้นนักเรียนไม่ให้เป็นผู้ที่ เก่งอย่างเดียวแต่ต้องมีความดีด้วย จึงจะเป็นคนที่ดีของสังคม

5.3.3 คำถามเชิงวาทศิลป์

คำถามเชิงวาทศิลป์ เป็นกลวิธีการถามที่ไม่ต้องการคำตอบจากผู้ฟัง แต่คาดหวังว่าผู้รับสารจะคิดตามสิ่งที่ผู้พูดคาดหวังไว้ (Fowler, 1991, p. 40) ทั้งนี้มีการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์เพื่อโน้มน้าวใจผู้รับสารให้คิดตามในเรื่องครูต้องเป็น ผู้พัฒนาเด็กให้เป็นคนที่ดีสมบูรณ์ เช่น

- (21) “ครูที่ดีคืออะไร คำถามที่อยู่ในใจฉันมาเสมอ ใครคนที่สอนให้เด็กสอบได้ คะแนนสูงๆ แค้นันหรือ”

(7ElevenThailand, 2555ค)

จากตัวอย่างที่ (21) ใช้รูปประโยคคำถามว่า “อะไร” เพื่อใช้ในการถามเกี่ยวกับ นิยามของครูที่ดี และใช้รูปประโยคคำถามว่า “หรือ” เพื่อใช้ในการถามเกี่ยวกับ ลักษณะของครูที่ดี ประโยคดังกล่าวไม่ได้มีเจตนาให้ตอบ แต่เป็นการมุ่งให้เกิด การตระหนักว่า ครูที่ดีไม่ใช่เพียงการมุ่งสอนให้นักเรียนมีผลการเรียนดี แต่ครูต้องเป็น ผู้พัฒนานักเรียนด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม เพื่อให้ นักเรียน มีความรู้และสามารถอยู่ในสังคมได้

5.3.4 สหบท

สหบท คือ การที่ตัวบทหนึ่งมีการอ้างอิงหรือแทรกตัวบทอื่นซึ่งส่งผลให้เกิด ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวบทที่กำลังกล่าวถึงและตัวบทอื่นที่อ้างถึงหรือแทรกมา (Fairclough, 1992, อ้างถึงใน ศิริพร รักดีผาสุข, 2553, น. 100) มีการใช้สหบท เพื่อสื่อข้อความคิดว่าครูต้องเป็นผู้พัฒนาเด็กให้เป็นคนที่ดีสมบูรณ์ เช่น

- (22) “ครูคือผู้นำทางความคิด
ให้รู้ถูกรู้ผิดคิดอ่านเขียน
ให้รู้ทุกขุ รุ้ยาก รุ้ปากเพียร
ให้รู้เปลี่ยน แปลงสู่ รุ้สร้างงาน”

(7ElevenThailand, 2555ง)

จากตัวอย่างที่ (22) เป็นคำบรรยายที่ใช้ในการเล่าเรื่อง โดยยกคำประพันธ์เรื่อง “ใครคือครู” ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ มาแทรกระหว่างการเล่าเรื่องของครู บทประพันธ์นี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของครูที่ดี ดังนั้นการใช้กลวิธีสหบทนี้จึงช่วยเน้นความคิดเกี่ยวกับความเป็นครูในด้านการพัฒนานักเรียนให้ชัดเจนขึ้น โดยครูจะต้องเป็นผู้ที่แนะนำนักเรียนให้มีความรู้ คุณธรรม และประสบการณ์ ทั้งด้านการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพ

5.3.5 มุลบท

มุลบท หมายถึง รูปภาพที่สื่อถึงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนบางประการ (Russell, 1905; Strawsan, 1952, อ้างถึงใน ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, น. 103) จากการศึกษาพบการใช้มุลบทเพื่อสื่อชุดความคิดที่เกี่ยวกับการทำหน้าที่พัฒนาเด็กให้เป็นคนที่สมบูรณ์ เช่น

- (23) “ในวันที่ฉันจะยอมแพ้กับความฝันที่จะเป็นครูฉันก็พบคำตอบของคำถามนี้
ครูไม่ใช่แค่คนที่สอนหนังสือแต่ยังต้องอดทน เสียสละ เพื่อขัดเกลาให้ศิษย์
เป็นคนที่มีชีวิตชอบชีวิตในชีวิตต่อไปนั่นคือครูที่ดี”

(7ElevenThailand, 2555ค)

จากตัวอย่างที่ (23) เป็นคำพูดของตัวละครที่แสดงถึงการทำหน้าที่ครู โดยได้กล่าวถึงการพบคำตอบเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของครู โดยใช้ถ้อยคำที่สื่อมุลบท

“ครูไม่ใช่แค่คนที่สอนหนังสือ” โดยการใช้คำว่า “ไม่ใช่แค่” สื่อเป็นนัยให้เห็นว่าภาระหน้าที่ของครูมีมากกว่าการสอนเพราะการสอนเพียงอย่างเดียวไม่อาจเพียงพอต่อการพัฒนานักเรียนให้สมบูรณ์พร้อมได้

จากผลการศึกษาข้างต้น สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1

ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับชุดความคิดความเป็นครู

ชุดความคิด ความเป็นครู	กลวิธีทางภาษา								
	การเลือกใช้คำหรือกลุ่มคำ	พัฒนาการ	อุปถัมภ์	ประโยคแสดงความจริงจัง	คำถามเชิงวาติศิลป์	สหพ	นุสพ	ประโยคแสดงความรู้สึกสัมพันธ์	การกล่าวซ้ำ
1. ครูต้องเป็นผู้ทุ่มเทและเสียสละ	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	-
2. ครูต้องเป็นผู้เมตตาต่อศิษย์	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓
3. ครูต้องเป็นผู้พัฒนาเด็กให้เป็นคนที่สมบูรณ์	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	-

จากตารางข้างต้นแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับชุดความคิดความเป็นครู ผู้วิจัยพบว่าชุดความคิดเกี่ยวกับความเป็นครูในภาพยนตร์สั้นชุดนี้จะนำเสนอภาพเฉพาะชุดความคิดด้านบวกของครูเท่านั้น ทั้งการเป็นผู้ทุ่มเทและเสียสละ มีความเมตตา และพัฒนาเด็กให้เป็นคนที่สมบูรณ์ แต่ไม่พบประเด็นด้านลบของครู ทั้งนี้กลวิธีทางภาษาถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยขับเคลื่อนชุดความคิด

ดังกล่าวให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ชุดความคิดแต่ละเรื่องจะสื่อสารผ่านกลวิธีทางภาษาหลายกลวิธี อาจเป็นเพราะกลวิธีทางภาษาแต่ละกลวิธีมีหน้าที่ในการนำเสนอความคิดในลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนี้

ชุดความคิดเรื่องครูต้องเป็นผู้ทุ่มเทและเสียสละ เป็นชุดความคิดสำคัญที่แฝงอยู่ในภาพยนตร์สั้นหลายเรื่อง โดยมักจะนำเสนอเรื่องราวของครูที่ทำงานหนักและอดทนต่อความยากลำบาก ผลจากการที่มุ่งนำเสนอประเด็นดังกล่าวทำให้มีจำนวนเนื้อหามาก และนำเสนอหลากหลายแง่มุม จึงอาจเป็นส่วนที่ทำให้พบการเลือกใช้กลวิธีทางภาษามากกว่าชุดความคิดอื่น ๆ อย่างไรก็ตามในชุดความคิดนี้จะใช้กลวิธีทางภาษานำเสนอความคิดเกี่ยวกับครู 2 ประการ ได้แก่ ความคิดเรื่องการทำหน้าที่อย่างทุ่มเทและเสียสละ จะสื่อสารผ่านกลวิธีการใช้คำหรือกลุ่มคำและคำถามเชิงวาทศิลป์ ส่วนความคิดเรื่องจิตวิญญาณความเป็นครู จะสื่อสารผ่านการใช้กลวิธีทัศนภาวะ ประโยคแสดงความขัดแย้ง สหบท มูลบท และประโยคแสดงความสัมพันธ์แบบเหตุผล

ชุดความคิดเรื่องครูต้องเป็นผู้เมตตาต่อศิษย์ พบว่าเป็นชุดความคิดที่เน้นนำเสนอเกี่ยวกับทักษะและอุดมการณ์ของครูแต่ละท่านที่ต้องการผลักดันนักเรียนและช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ ตามบริบทของครูแต่ละคน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พบการสื่อความคิดที่เกี่ยวกับจิตใจของครูที่ปรารถนาดีต่อนักเรียนเป็นส่วนมาก โดยจะสื่อสารผ่านกลวิธีทัศนภาวะ ประโยคแสดงความขัดแย้ง อุปลักษณ์ และการกล่าวซ้ำ ขณะที่ความคิดที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของครู พบการใช้กลวิธีทางภาษาเพียง 1 กลวิธี คือ การเลือกใช้คำหรือกลุ่มคำ แต่คำที่เลือกใช้นั้นก็สื่อถึงการทำงานที่มาจากความเมตตาของครูที่เห็นว่่านักเรียนด้อยโอกาส

ชุดความคิดเรื่องครูต้องเป็นผู้พัฒนาเด็กให้เป็นคนที่มีสมบุรณ์ เป็นชุดความคิดที่มุ่งให้เห็นเป้าหมายของการทำงานของครูคือการพัฒนานักเรียนให้สมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา โดยพบว่ามีกรนำเสนอความคิด

ที่เกี่ยวกับทักษะและความคาดหวังของครูที่มีต่อการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี ซึ่งจะสื่อผ่านกลวิธีทัศนภาวะ คำถามเชิงวาทศิลป์ และมูลบท ขณะเดียวกันก็มี การสื่อความคิดที่เกี่ยวกับหน้าที่ในการพัฒนานักเรียนของครู โดยจะสื่อผ่านกลวิธี อุปลักษณ์ และสหบท

จากผลการศึกษาข้างต้น จึงอาจกล่าวได้ว่าภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะใช้ สื่อความคิดต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการสื่อสารได้ ดังจะเห็นได้จากหน้าที่ของ กลวิธีทางภาษาแต่ละกลวิธีที่มีส่วนช่วยให้การสื่อชุดความคิดเกี่ยวกับความเป็นครูใน ภาพยนตร์สั้นชุดหนังครูของ 7-Eleven ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

6. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

บทความนี้มีจุดประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธี ทางภาษากับชุดความคิดความเป็นครูในภาพยนตร์สั้นชุดหนังครูของ 7-Eleven ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากช่องยูทูปของ 7-Eleven ตั้งแต่ พ.ศ. 2555-2565 ผลการวิจัย พบว่า การนำเสนอชุดความคิดเกี่ยวกับความเป็นครูมีทั้งหมด 3 ประการ ได้แก่ ครูต้องเป็นผู้ทุ่มเทและเสียสละ ครูต้องเป็นผู้เมตตาต่อศิษย์ และครูต้องเป็นผู้พัฒนาเด็ก ให้เป็นคนที่สมบูรณ์ ขณะที่ในด้านกลวิธีทางภาษามีการนำเสนอผ่าน 9 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำหรือกลุ่มคำ ทัศนภาวะ อุปลักษณ์ ประโยคแสดงความขัดแย้ง คำถาม เชิงวาทศิลป์ สหบท มูลบท ประโยคแสดงความสัมพันธ์แบบเหตุผล และการกล่าวซ้ำ กลวิธีทางภาษาต่าง ๆ มีส่วนสำคัญที่ช่วยทำให้ชุดความคิดความเป็นครูชัดเจนมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาภาพยนตร์สั้นชุดหนังครูของ 7-Eleven ข้างต้น ผู้วิจัยพบ ประเด็นที่น่าสนใจดังนี้ ด้านกลวิธีทางภาษาที่มีผลต่อความคิดของผู้รับสาร ผู้วิจัยพบว่า กลวิธีทางภาษาทั้ง 9 กลวิธีจะนำเสนอผ่านการใช้ภาษา 3 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 คำพูดของครูผู้เป็นเจ้าของเรื่อง ซึ่งได้มาจากการสัมภาษณ์ครูที่เป็นเจ้าของเรื่อง การเล่าเรื่องด้วยน้ำเสียงของครูโดยตรง ทำให้เรื่องที่เล่ามีความน่าเชื่อถือ และผู้รับสารคล้อยตามได้ว่าเป็นเรื่องจริง ทั้งนี้ครูที่เลือกมานำเสนอนั้นล้วนได้รับการยกย่องว่าเป็นครูที่ดี คำพูดของครูจึงส่งผลต่อความคิดเกี่ยวกับความเป็นครูได้ เพราะคำพูดเหล่านั้นทำให้เห็นทัศนคติ ความเชื่อ หรืออุดมการณ์ในการทำหน้าที่ครูในฐานะครูต้นแบบได้

รูปแบบที่ 2 คำบรรยายที่ใช้ในการเล่าเรื่อง เป็นรูปแบบที่แทรกในการนำเสนอภาพยนตร์สั้นเป็นระยะ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าคำบรรยายอาจสะท้อนว่าสังคมมีมุมมองต่อครูอย่างไร เช่น ความเข้าใจต่อความลำบากในการทำงานของครูในท้องถิ่น ทุรกันดาร การเห็นคุณค่าของครูที่เป็นผู้พัฒนานักเรียน รวมทั้งคำบรรยายยังทำให้คนในสังคมได้คิดถึงต่อความเป็นครูที่มีภาระหน้าที่มากกว่าการสอนหนังสือ

รูปแบบที่ 3 คำพูดของตัวละครที่แสดงเป็นครู โดยการเล่าเรื่องราวในอดีตของครูผ่านการแสดงให้เสมือนจริง แม้จะเป็นการแสดงแต่คำพูดของตัวละครส่วนหนึ่งก็มาจากเรื่องเล่าของครูเจ้าของเรื่อง ดังนั้นคำพูดของตัวละครในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คัดเลือกมานั้น ก็ทำให้เห็นทัศนคติ ความเชื่อ และอุดมการณ์ของครูเจ้าของเรื่องได้เช่นกัน ตลอดจนมีส่วนสำคัญที่ทำให้การเล่าเรื่องในภาพยนตร์สั้นมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นด้วย จากทั้ง 3 ลักษณะดังกล่าวถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการนำเสนอชุดความคิดที่เกี่ยวข้องกับความเป็นครูในภาพยนตร์สั้นชุดนี้

นอกจากนี้หากวิเคราะห์ในมุมมองของตัวบทพบว่า ภาพยนตร์สั้นชุดหนึ่งของ 7-Eleven มีเค้าโครงเรื่องมาจากเรื่องจริงของครูในประเทศไทย ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าเรื่องราวของครูที่ได้นำมาสร้างเป็นภาพยนตร์โดยส่วนใหญ่เป็นครูที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นครูที่ดีหรือครูต้นแบบได้ และในแต่ละปีก็เลือกครูที่มีบริบทแตกต่างกัน เช่น ครูในท้องถิ่นทุรกันดาร อาจารย์แพทย์ ครูผู้พิการทางสายตา เพื่อแสดงถึงความเป็นครูในหลากหลายด้าน ขณะเดียวกันการกระจายตัวบทภาพยนตร์สั้นนี้ จะเผยแพร่ในช่วง

วันครูของทุกปี ทั้งทางโทรทัศน์ YouTube และ Facebook ทำให้สามารถกระจาย ภาพยนตร์สั้นชุดนี้แก่ผู้ชมได้ง่ายและรวดเร็ว ส่งผลให้มีกลุ่มผู้รับสารขนาดใหญ่ เนื่องจากใช้ช่องทางที่หลากหลายทำให้เข้าถึงผู้คนทุกคน ทั้งกลุ่มที่รับสื่อผ่านโทรทัศน์ และกลุ่มที่รับสื่อผ่านช่องทางออนไลน์

ในด้านของผู้บริโภคตัวบทนั้น ภาพยนตร์สั้นชุดนี้ได้รับกระแสความสนใจ อย่างมากในช่วงวันครูในแต่ละปี เพราะมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับวันสำคัญ แม้หลังจากนั้น ความสนใจอาจลดลง แต่ภาพยนตร์สั้นบางเรื่องยังได้นำไปใช้เป็นสื่อการสอนใน ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณและจรรยาบรรณความเป็นครูในหลักสูตร ระดับอุดมศึกษาในสถาบันต่าง ๆ ซึ่งแสดงถึงการที่สังคมยอมรับต่อเรื่องราวที่น่าเสนอ สอดคล้องกันกับการตีความตัวบท ด้วยภาพยนตร์สั้นชุดนี้สร้างจากเรื่องจริง ทำให้ผู้รับสารตีความว่าเหตุการณ์ หรือคำพูดต่าง ๆ ที่ปรากฏในภาพยนตร์เป็นเรื่องจริง อีกทั้งประเด็นที่น่าเสนอยังมีเฉพาะด้านบวกต่อครูซึ่งง่ายต่อการคล้อยตาม ดังนั้นเมื่อ มีการต่อยอดความคิดเหล่านี้ ย่อมมีส่วนทำให้เกิดทัศนคติที่มีต่อความเป็นครูตามข้อมูล ที่ภาพยนตร์สั้นชุดนี้นำเสนอได้

ในการนำเสนอชุดความคิดความเป็นครูทั้ง 3 ประการ แม้จะมีลักษณะที่ แตกต่างกันบ้าง แต่ผู้วิจัยพบว่าชุดความคิดดังกล่าวเกิดจากปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม 2 ประการ ดังนี้

ปัจจัยแรกคือ จรรยาบรรณวิชาชีพครู เป็นสิ่งที่ครูต้องยึดมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ จากชุดความคิดที่พบสัมพันธ์กับจรรยาบรรณวิชาชีพครูหมวด 3 จรรยาบรรณต่อ ผู้รับบริการมากที่สุด ซึ่งเกี่ยวข้องกับบทบาทของครูต่อศิษย์ คือครูจะต้องเมตตาเอา ใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่ศิษย์ ต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และ นิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์ และไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์ (ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณ ของวิชาชีพ พ.ศ. 2556, 2556) บทบาทของครูในจรรยาบรรณหมวดนี้เป็นประเด็นที่

เกี่ยวข้องกับครูและนักเรียนโดยตรง ส่งผลให้สังคมคาดหวังต่อครูอย่างมากในประเด็นนี้ อาจเป็นเหตุให้ภาพยนตร์สั้นชุดนี้นำคุณลักษณะดังกล่าวมาเป็นจุดเน้นของการเล่าเรื่องครูแต่ละคน ตลอดจนอาจเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการประกอบสร้างชุดความคิดเรื่องครูต้องเป็นผู้เมตตาต่อศิษย์ และครูต้องเป็นผู้พัฒนาเด็กให้เป็นคนที่สมบูรณ์

ส่วนปัจจัยที่สองคือ ค่านิยมความเป็นครู ซึ่งค่านิยมที่ครูควรยึดมั่นมีหลายประการ เรื่องความเสียสละ และความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ครูควรคำนึงถึง (ชุติมา ประมวลสุข, 2563, น. 181) โดยเฉพาะในสังคมไทยที่มีความคิดว่าผู้ที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูคือผู้เสียสละ ครูจึงไม่ควรทำหน้าที่สอนเพียงอย่างเดียว แต่ต้องทุ่มเทและเสียสละในการดูแลนักเรียนในด้านอื่น ๆ ด้วย ปัจจัยนี้จึงสัมพันธ์กับการนำเสนอชุดความคิดเรื่องครูต้องเป็นผู้ทุ่มเทและเสียสละ

จากการนำเสนอชุดความคิดความเป็นครูในภาพยนตร์สั้นชุดนี้ จะเห็นได้ว่าเป็นการมุ่งเน้นที่ผลิตและต่อยอดชุดความคิดด้านบวกเกี่ยวกับครู ส่งผลให้คนในสังคมมีทัศนคติที่ดีต่อครูได้ ขณะเดียวกันการยอมรับชุดความคิดดังกล่าว ก็อาจนำไปสู่การกำหนดลักษณะของความเป็นครูที่ดีในสังคมไทยได้ อย่างไรก็ตามชุดความคิดความเป็นครูที่พบข้างต้นไม่สามารถสะท้อนถึงความเป็นครูที่ดีได้ทั้งหมด เพราะเรื่องราวของครูที่ปรากฏในภาพยนตร์สั้นชุดนี้ได้มาจากการคัดเลือกครูที่ดีและโดดเด่นในบางประเด็น แต่อาจจะมีครูที่ดีในลักษณะอื่น ๆ เช่น ครูที่ตรงต่อเวลา ครูที่มีเทคนิคการสอนที่ดี ครูที่มีความรู้ความสามารถด้านวิชาการ

สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ การยอมรับอุดมการณ์ความเป็นครูเหล่านี้ อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครูเกิดปัญหาในการทำงาน โดยเฉพาะชุดความคิดเรื่องครูผู้ทุ่มเทและเสียสละ ทั้งที่ขอบเขตภาระงานของครูในปัจจุบันมีค่อนข้างมาก ทั้งการสอนหนังสือ การทำงานฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียน และการดูแลนักเรียนในที่พักพิง แต่หากทำงานเพียงตามขอบเขตที่ได้รับ ก็อาจถูกมองว่าเป็นครูที่ไม่เสียสละเพื่อ

นักเรียนและเพื่อส่วนร่วม จนอาจนำไปสู่ปัญหาครูรับภาระงานมากเกินไปจนความจำเป็น
ซึ่งจะกลายเป็นปัญหาที่หลีกเลี่ยงและแก้ไขได้ยาก

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะช่วยให้เห็นมุมมองความคาดหวัง
ของคนในสังคมที่มีต่อการประกอบวิชาชีพครูในอีกแง่มุมหนึ่ง และอาจเป็นจุดเริ่มต้น
ต่อการตั้งคำถามถึงคุณลักษณะความเป็นครูที่พึงประสงค์ในบริบทอื่น ๆ ต่อไป

7. ข้อเสนอแนะการวิจัย

เนื่องจากงานวิจัยศึกษาในกรอบแนวคิดวาทกรรม (Discourse) จึงควรมี
การศึกษาในด้านวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis:
CDA) เพิ่มเติม ซึ่งอาจทำให้เห็นมุมมองความเป็นครูในสังคมไทยได้อย่างกว้างขวาง
มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กฤษดาวรรณ หงส์ดารมภ์ และ จันทิมา เอี่ยมานนท์. (2549). *มองสังคมผ่านวาทกรรม*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556. (4 ตุลาคม 2556). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 130 ง หน้า 72-74.
- คชาธิป พาณิชตระกูล. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ว่าด้วยชายรักชายในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ปี พ.ศ. 2555: การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR).
- ชุติมา ประมวลสุข. (2563). *เอกสารประกอบการสอนวิชาความเป็นครู. คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2543). *วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกสิทธิ์และความเป็นอื่น* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2550). จาก "เจ้าพ่ออ่างทองคำ" สู่ "คนชนชั้นธรรมดาที่กล้าแฉ": กลวิธีทางภาษากับการนำเสนออัตลักษณ์ของชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ ในวาทกรรมหาเสียงเลือกตั้ง. *วารสารภาษาและวรรณคดีไทย*, 24, 271-296.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). *วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมาศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย*. โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธีระยุทธ สุริยะ. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทนของชาวโรฮิงญาในสื่อออนไลน์ภาษาไทย: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR).
- ธารัตน์ เป็ดทิพย์. (2561). ภาพแทนครูในบทเพลงชุด “ครูในดวงใจ” [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน). (7 เมษายน 2566). เซเว่น อีเลฟเว่น ขอ “เชิดชูครู ผู้ให้ชีวิตใหม่” กับภาพยนตร์ชุดที่ 2 “ครูโลกเจียบ”. <https://www.cpall.co.th/news/organization/teacher-day-2021-teacher-quiet>
- พิชญาวี ทองกลาง และทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ. (2564). กลวิธีการใช้คำกริยากับการประกอบสร้างภาพแทนครูในเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับครู. วารสารชุมชนวิจัย, 15(1), 209-222.
- เพียรศิริ วงศ์วิธานนท์. (2530). ปริศนา: มุมมองใหม่ของการศึกษาวากยสัมพันธ์ไทย. วารสารภาษาและวรรณคดีไทย, 4(2), 29-43.
- วิไลวรรณ นิษฐานันท์. (2521). ภาษาและภาษาศาสตร์. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริพร รักดีผาสุข. (2553). รายงานการวิจัยเรื่องวาทกรรม “ความเป็นผู้หญิง” ในนิตยสารสุขภาพและความงามภาษาไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2541). ภาษาศาสตร์สังคม (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Fairclough, N. (1995). *Media discourse*. Edward Arnold.
- Fowler, R. (1991). *Language in the news discourse and ideology in the press*. Routledge.
- Gee, J. P. (1999). *An introduction to Discourse Analysis: Theory and Method*. Routledge.

- Hall, S. (1992). The West and the Rest: Discourse and Power. In S. Hall & B. Gieben (Eds.), *Formations of Modernity* (pp. 275-320). Polity Press.
- 7ElevenThailand. (2555ก). *ครู...คนปั้นคน (1)* [วีดิทัศน์]. Youtube. <https://youtu.be/HeTXrcX0AkY>
- 7ElevenThailand. (2555ข). *ครู...คนปั้นคน (2)* [วีดิทัศน์]. Youtube. <https://youtu.be/JS9jVqmcGeU>
- 7ElevenThailand. (2555ค). *ครู...ผู้ขัดเกลา* [วีดิทัศน์]. Youtube. <https://youtu.be/f6rlmljloFc>
- 7ElevenThailand. (2555ง). *ครู...ผู้สร้างคน* [วีดิทัศน์]. Youtube. <https://youtu.be/6FWi5WccoRo>
- 7ElevenThailand. (2556). *พระคุณครู ไม่มีวันเกษียณ* [วีดิทัศน์]. Youtube. <https://youtu.be/36Jw1uBm47c>
- 7ElevenThailand (2559). *เชิดชูพระคุณครู* [วีดิทัศน์]. Youtube. <https://youtu.be/kktv5MWRmpY>
- 7ElevenThailand (2560). *ครูผู้สอนด้วยหัวใจ* [วีดิทัศน์]. Youtube. <https://youtu.be/ADIYXltgh6w>
- 7ElevenThailand (2563). *ครูผู้เสียสละ* [วีดิทัศน์]. Youtube. <https://youtu.be/CbyUC0yiAsQ>
- 7ElevenThailand (2565ก). *ครู...ข้างถนน* [วีดิทัศน์]. Youtube. <https://youtu.be/IOs0Mo1L7kw>
- 7ElevenThailand (2565ข). *ครู...โลกเจียบ* [วีดิทัศน์]. Youtube. <https://youtu.be/8n6ocbjrZw8>